HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איסתרי. קלעים: **יד בעל השטר על התחתונה.** ולית ליה אלא איסתרי דאינון כל אסתירא פלגא דזוזא כך פירש ר"מ. ונראה לי דזוזי יקבל דאסתירי הוו קלעים ויש בכל אחד מרבעה דינרים אבל אסתירא פשיטי איתיה ולאי הוו פלגא דזוזא דהיינו קלע מדינה כדאמרי' בבבא קמא (דף לז.). גבי התוקע לחבירו בעובדא דתנן בישא: **אמר אביי לא נחו איניש תחימת ידיה כו'.** אדם שצריך לכתוב תחימת ידו על קלף ולהשליך לבית דין כדי שיכירו בית דין תחימתו כי ההיא דאמרינן בכתובות בפרק האשה שנתארמלה (דף כא.) כגון ראובן ושמעון שהיו חתומין בשטר ומת שמעון אין מי שיכיר תחימת שמעון אלא ראובן ואחד מן השוק (ב) ואמרינן התם שיכתוב ראובן כתב ידו וישליכהו לבית דין ובית דין מקיימין תחימת ידי ראובן הכתוב בשטר מכתב ידו שהשליך בב"ד ואין צריך ראובן להעיד על כתב ידו שבשטר זה כתב ידי ובאין ראובן ואחד מן השוק ומעידין על חתימת שמעון ואמר אביי כשיחתום ראובן להשליך לב"ד לא יחתום בסוף הקלף אלא בתחלתו אלא יהא חלק מלמעלה שמא ימצאנו אדם רע ויכתוב בחלק שלמעלה מחתימתו אני החתום לויתי מפלוני כך וכך ממון ותנן הוליא עליו כתב ידו כו' והיינו תחימת ידו כדתנן (גיטין דף עא.): כתב סופר ועד כשר ואמר ר' ירמיה תתם סופר שניו: **בזכיה.** מוכס וישראל היה: **כי חלפי רבנן.** ותשלח כתב יד למחול המכס אמחול לך: **הוה גניד.** מושך בקלף כדי שיחתום אביי מלמטה: **אמר אביי מחלא ועד י' לא לכתוב בסוף שיטה.** דמזייף וכתב לתלת תלתין ולארבע ארבעין ולחמש חמשין וכן עד עשר יכתוב לעשר עשרין אבל אחד עשר אינו יכול לזיופי דלריך למכתב אחד ועשרים וכי כתב בין אחד עשר וי"ו נראה לחזק ומיגכר: **ולי איתרמי ליה.** ארבע או חמש בסוף שיטה: **ליהדר.** ולדכריה להאי סכומא עד דמיתרמי ליה בחמלע שיטה דאפי' אם יזייף וכתב אין למדין אלא מן התחתון לדקתני מתניתין: **הוה דהוה כתב ביה תילתא בפרדיסא.** כך היה כתוב בשטר זבינית לפלוני בגינתא דאית לי תילתא בפרדיסא אחל הלוקח מחקיה לגגיה דבי"ת מכאן ומכאן ושוויה ופרדיסא וא"ל מכרת לי תילתא דגינתא וכל הפרדס כולו והא שטרא: **הוה שטרא דהוה כתוב ביה מנת ראובן ושמעון אחי.** דאית פלונית מנת חלק קרקע שיש לשני האחין והוו להון אחא אחרינא ששמו אחי והוה ליה מנתא בהדייהו ואזל הלוקח ושדא ביה וי"ו ושוויה ואחי וטען דמנתא דתלתא זבינית: **דרפיחא ידיה.** ידיו רותתות ואותיות תחימתו פורחות: **אמלרא.** על חבל הנטוי משפת הגהר אל שפתו שיהא והעובדים (ג) גשר קלר נשעים בו ועובדים והוא נע ונד כל שעה: **אזרנוקא.** סגויזא"ל בלע"ז שבו דולין מים מן הבור: **קם אזרנוקא.** עלה עליה ותתם וכל גופו נע ונד וידיו רותתות: **מתני' כותבין גט נאים.** כותבין וחותמין לו והוא יגרש בו את אשתו כשירצה אע"פ שאין אשתו עמו בשעה שנותנין לו הגט כתוב וחתום דהא לא בעינן דעתה שהרי היא מתגרשת בעל כרחה: **ושובר נאשה אף על פי שאין בעלה עמה.** דלדידה חוב הוא ולבעלה הוי זכות וזכין לאדם שלא בפניו והיא צריכה להזהר בו שלא יבא ליד בעלה עד שתקבל כסף כתובתה: **וכלבד שיהא מכירן.** בגמ' [ע"ב] מפרש לה: **והבעל נותן שכר.** (ד) הגט. טעמא מפרש בגמ' [קפח.]. ושכר השובר דזכותו הוא דלא תהדר ותגבה כתובתה זימנא אחריתא: כותבין

ומשוי (ה) ליה זוזי. תימה זוזי נמי משוי איסתרי דמסקי להו באיסתרי א"כ לית לן למימר מהאי טעמא שיש מאה זוזי אלא שיש מאה איסתרי שגדולים יותר[א] וי"ל דזוזי רגילים לכתוב בשטרות אע"פ שיש מטבע גדול ממנו (ו) כדאשכחת בזוזי צורי דקאמר בכ"מ ארבע זוזי ולא תשבין להם בקלעים ופירוש רבינו חננאל שפירש דאיסתרי יהבינן ליה והן פחותין מזוזי כדאמר איסתרא פלגא דזוזא לא נהירא דמאי אמרת אינו מתקיים בשום מקום[ב] אלא נראה לרבי כרשב"ם מתוך הלשון דקאמר מאי קאמרת דמשמע דהא ליכא למימר כמו מאי אמרת לסטים מזיין כו' (קידושין דף יא.)[ג] ולספרים דגרסי אלא מאי איכא למימר אי שיש מאה איסתרי וזוזא לי שיש מאה זוזי וזוזא יד בעל השטר על התחתונה לפי אותן ספרים יכול בטוב לפרש דאיסתרא בגיר מזוזא והוו הני זוזי זוזא צורי מיהו רבינו חננאל גרים מאי אמרת שיש מאה איסתרי וזוזא יד בעל השטר על התחתונה ור"ת היה גרים בסוכה (דף כב: ושם ד"ה כזוזא) זוזא מלעיל כאיסתרא מלתתא ומפרש זוז שעומד בראש ההר שהוא גדול דומה לאיסתרא שהוא קטן לעומד למטה[ד]:

לא לכתוב בסוף שיטה. פירוש אי כתב לשון נקבה דכתב תלת ולא כתב תלתא: **אף על פי שאין אשתו עמו.** ולא"ת וליחוש שמא כתב ליתן בגיסן ולא נתן עד תשרי[ה] וטרפה (ו) מלקוחות שלקחו הפירות מן הבעל עד תשרי למאן דאמר דלקח לאחר שנתן עיניו לגרשה אוכל פירות עד שעת נתינה (ח) אלא כדין[ו] דהכי פרכינן סוף פ"ק דבבא מציעא (דף יט.) על מלא גיטי נשים דקאמר בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ומשני התם דאמרינן לה אייתי ראיה מאימת מעלו גיטא לידך וה"מ בגפל דאיתרע הוא דמלריך הכי אבל הכא אלא נפל אמאי לא חיישינן לתכי ואור"י דלא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אילכך היכא דאיתילד ריעותא דוקא חיישינן והכי אמרינן (ח) בפ"ק דגיטין (דף יח.) דלא מקדים אינש פורענותא לנפשיה איכתוב לה גט קודם שילכה לגרשה וגיטין הבאים ממדינת הים[ז] קבלא אית להו[ח]: **ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה.** ולא"ת וליחוש שמא כתבה ליתן בגיסן ולא (ט) נתנו עד תשרי ומזבנה לכתובתה בטובת הנאה[ט] ואזיל בעל וטריף לקוחות שלא כדין[י] הא פריך הכי בפ"ק דב"מ (דף כ.) על מלא שובר ומשני ש"מ אימא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו ומזר ומחלו ומחזו שלף מוחלת לבעל אם היתה רולה ואביי משני עדיו בחיתמיו זכין לו[יא] והא דשביק מתני' ופריך אבייתא משום דמתני' מלי לאוקמי[יב] בשטר דאית ביה הקנאה אבל התם קתני אין האשה מודה כו' דמשמע שאומרת שלא נתנתו לבעל עדיין ומה בכך אם בהקנאה מיירי אע"ג דמלי לפרש דאומר[יג] מזייף הוא משמע דמיירי בכל עניין אין האשה מודה בין שאמרה מזייף בין שאומרת לא נתתיו עדיין לבעל: כותבין

ומשוי להו זוזי מאי אמרת שית מאה איסתרי וזוזא[ו] (שית מאה זוזי וחד זוזא) יד[א] בעל השטר על התחתונה[ב] אמר אביי[ג] האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה בבי דינא לא לחוי בסוף מגילתא דלמא משכח לה אחר וכתיב דמסיק ביה זוזי ותנן[ד] הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ההוא בזבינא דאתא לקמיה דאביי אמר ליה ניחזי לי מר חתימות ידיה דכי אתו רבנן מחוו לי מעברנא להו בלא מכסא אחוי ליה בריש מגילתא הוה קא נגיד ביה א"ל[ה] כבר קדמוך רבנן אמר אביי[ו] מתלת ועד עשר לא לכתוב בסוף שיטה דלמא מזייף וכתב ואי איתרמי ליה[ז] ניהדריה לדבוריה תרין תלתא זימני אי אפשר דלא מיתרמי ליה באמצע שיטה ההוא דהוה כתיב ביה[ח] אמר ליה מאי טעמא רויח ליה עלמא להאי וי"ו[ט] כפתיה ואודי ההוא דהוה כתב ביה מנת ראובן ושמעון אחי הוה להו אחא דשמיה אחי אזל כתב ביה וי"ו ושויה ואחי אתא לקמיה דאביי אמר ליה[י] מאי טעמא דחיק ליה עלמא להאי וי"ו כולי האי כפתיה ואודי ההוא שטרא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא בר אדא אתא לקמיה דרבא אמר ליה דין חתימות ידא דידי היא מיהו קמיה דרב אחא בר אדא לא חתימי לי מעולם כפתיה ואודי א"ל בשלמא דידי זייפת אלא דרב אחא בר אדא דרתית ידיה היכי עבדת אמר אנחי ידאי אמצרא ואמרי לה קם אזרנוקא וכתב: **מתני'**[יא] כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו והשובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה[יב] ובלבד שיהא מכירן[יג] והבעל נותן שכר כותבין

מזייף: ואי מתרמי ליה. בסוף שיטה חד מכל חשבון זה מתלת ועד עשר: ניהדריה לדיכוריה. בההוא שטר תרי תלת זימני כך וקיבל עליו פלוני אחריות של כך וכך סלעין ואי אפשר בחד מתלת דלא מתרמי החשבון באמצע שיטה ואי מזייף בסוף נלמוד מההוא דאמצע שיטה: ההוא שטרא דכתב ביה תלתא בפרדיסא. זבן פלוני לפלוני: אזל. הלוקח בעל השטר ומחק ב' מלמעלה ומלמטה ושויה ו' ופרדיסא דשמעון תלתא בשדה זבן ליה וכוליה פרדיסא כלומר תלתא ופרדיסא: רויח ליה עלמא להאי ו' דופרדיסא: ההוא שטר דהוה כתב ביה מנת ראובן ושמעון [אחין]. כלומר שראובן ושמעון שהן אחין מכרו לי מנת שלהן חלקן שירשו מאביהן: אזל וכתב ו' ושויה ואחי. ראובן ושמעון ואחי זבינן לי מנת שלהם: האי מאן דמחוי אחתימות ידיה בבי דינא. כדי שיכירו ב"ד אם יבוא להם היום ומחר חתימה דומה לזה שידעו שהוא חתמו ואם אינו דומה לזו שידעו שזייף הוא: לא ליחוי בסוף מגילתא. בגליון מלמטה אלא מלמעלה דאי כתב למטה דלמא משכחת לה אינש ומזייף וכתב על גבי חתימתו דמסיק

מצ' א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' טז ועי' בהשגות ומ"מ סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מב סעיף טו:
ג ב טוש"ע מ"מ סי' סט סעיף [ח] כ:
נא ג מיי' פי"ח מהלכות מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד לה טוש"ע מ"מ שם סעיף ח וסי' לט בטור:
נב ד ה מיי' שם פכ"ז הלכה יג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' מב סעיף ד:
נג ו ז ח מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ג:
נד ט מיי' פ"ב מהלכות גירושין הל' ג ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין נ וסימן לד טוש"ע אה"ע סי' קי סעיף ג:
נה י מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע אה"ע סי' קי סעיף ח:
נו כ מיי' שם הל' ג ועי' במ"מ ופ"ב מהל' גירושין הל' ג סמג שם טוש"ע שם וסימן קי סעיף ג: ל מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ב ועי' במ"מ ופ"ב מהל' גירושין הל' ד' ועי' בהגהות סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קי סעיף ח:

מוסף רש"י

וכתיב דמסיק ביה זוזי. למעלה מן התחתונה יכתוב שזה החתום לוה ממנו מנה וכותב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מנה מפלוני (כתובות כא.). **הוציא עליו.** מלוה, **כתב ידו.** של לוה שהוא חייב לו ממון ואין כאן עדות אחרת (לקמן קעה:). **גובה מנכסים בני חורין.** ומשעבדי לא דלית ליה קלא לדבר שיהו עשוי בעדים (כתובות כא.). **דלא גובה** ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים, דכיון דאיכא תרתי, שטר ועדים משקי ליה לגבאי ולקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלא מקרו בדבר וימיהו אני חדי למוכר לגבות מהם (לקמן קעה:).

רבינו גרשום

להן לפרוטות בסכום חשבון היו מצטרפין אותן ומשווי להו זוזי בשטרא ולא כתב פרטי: יד בעל השטר על התחתונה. ולא מגבי שית מאה זוזי וזוזא: מתלת ועד עשר לא ליכתוב אינש בסוף שיטה. של שום שטר דאי כתב בסוף שיטה תלת מצי זיופי המלוה וכתב תלתין והכי נמי מארבע מצי למכתב ארבעין וכן כל החשבון עד עשר מצי לזייף אבל אי כתב אחד עשר בסוף שיטה לא מצי לזיופי ולמכתב אחד ועשרים משום דצריך למכתב ו' בין אחד ועשרים ואי מזייף להאי ו' איכא היכרא ודחיק משאר אותיות. ומשום הכי נקט מתלתא דקודם תלתא לא כתבי בשטר חשבון אלא לוה סלע כותב פלוני לוה סלע וכן לשנים כותב סלעין ולא שנים ומעוט סלעים שנים. ואי קשיא לך היכא דכתב סלע בסוף שיטה יכול לכתוב סלעין הא לא קשיא דכיון דסלעין סתם לא הוי אלא שנים משום ההוא פורתא לא מזייף אלא מתלת ולעיל דזייף גדול הוא

הגהות הב"ח

(א) גמ' שית מאה איסתרי וחד (שית מאה זוזי וחד זוזא) תפ"מ וע"ב ר"ח לא גרס ליה: (ב) רשב"ם ד"ה אמר אביי וכו' דאמרינן התם: (ג) ד"ה אמלרא וכו' והעובדים על גבר: (ד) ד"ה וכבעל עומן אבר שכר הגמ: (ה) תוס' ד"ה ומשוי להו זוזי תימה זוזי נמי משוי להו איסתרי: (ו) בא"ד כדאשכחן בזוזי וכו' ולא משבין להו בקלעים: (ז) ד"ה אע"פ שאין וכו' ולא נתן עד תשרי וטרפה שלא כדין מלקוחות: (ח) בא"ד עד שעת נתינה דהכי פרכינן בפ"ק ומיהו אלא כדין נמתק: (ט) ד"ה ושובר וכו' ולא נתנה עד תשרי ואדלא מזבנא לכתובתה: (י) בא"ד מני לאוקמי בשובר דאית ביה הקנאה:

לעזי רש"י

סגוויזא [ציגוני"א]. צפחת עור לשאיבת מים מבארות.

מוסף תוספות

א. דאיסתרא גדולה היא מזוזא כדאמרינן בפ' היושן (סוכה כב:) כזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת. שיטה מקובלת. ועיי"ש בתוד"ה מחוז. ב. [דלפירושו] הא דאמרינן מאי אמרת שית מאה אסתרי וזוזי שהרי יד בעל השטר על התחתונה מתפרש בניחותא מה יש לך לומר על כרחך שית מאה איסתרא שהן גרועין מזוזי שהרי יד בעל השטר על התחתונה. ריטב"ש. ג. ורבינו שמואל פי' דאסתרי הכתוב אצל זוזין (שהן גרועין מזוזי) הוא סלע מדינה שהוא חצי זוז צורי כדאיתא בב"ק (לז.). בעובדא דחנן בישא, כי כסף מדינה שמנית צורי ולפיכך סלע מדינה שיש בו ד' דינרי מדינה הוא חצי דינר צורי, והשתא מפרשינן באתתה שנאמר שית מאה איסתרי וזוזא כי אין לך לומר כך שזה לעלויותא הוא ואגן קי"ל יד בעל השטר על התחתונה, הא אין לך לומר אלא שית מאה זוזי מדינה וזוזא. ריטב"ש. ד. [ל]מי שמודד האויר (בין הסכך) מלמעלה כי הדדי כשרה לפי שהוא עומד כפרוץ (דפרוץ כעומד כשר) אבל העומד מלמטה בארץ ומעיין כלפי מעלה דומה כי הדדי פסולה לפי שהאויר שהוא רחב כי זוזא דומה בעיניו קטן כאיסתרא מחמת שהוא רחוק ממנו, וראיה לדבר ונהי בעיניהו כתובים (במדבר יג) וכוכב גדול בשמים דומה בעיניהו כקטן. פוסק כב: תוד"ה מחוז. ה. ואזיל בעל וזבין פירי מניסן ועד תשרי. רמב"ן. וכל זמן שלא נתן היה לו לאכול ולמכור פירי נכסי מלוג שלה שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה לירושה. רש"י ב"מ יט. ו. [דלמ"ד כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות] שפיר יש לה לטרוף כל מה שמכר משעת כתיבה, והא פלוגתא במס' גיטין בפ' שני (יז:). שם. ז. אע"פ שיש זמן מרובה בין כתיבה לנתינה לא חיישינן להכי דנהנו... מיהו מי הר"ן. ח. ואי איתא למטרף אמרינן ליה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך וכדאמרינן גבי מצא גט אשה בשוק. מיהו מי הר"ן. ט. כלומר בזול לפי שנותן מעותיו בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה ריפסיד מי שלקחה, ואם ימות בעלה או יגרשנה יהיה לוקח במקומה ויגבה כתובתה. רש"י ב"מ יט: י. [ד]מפיק לשובר שכתוב בניסן ויקדום לשטרו של לוקח ויחזיק הבעל בקרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדין. שם. יא. דא"נ הכי הוה כי מטא שובר לידיה בתשרי זוכה למפרע בו מזמן חתימתו ולא היה ממכרה שבנתיים כלום. רש"י ב"מ כ.

ביה זוזי כך וכך והוא חתום למטה ותנן כו': ההוא בזבינא. בעל מכס: אחוי ליה אביי חתימתו בריש מגילתא. והיה רוצה לזייף על גבי חתימתו שיהא חייב לו: אין חתימות ידי הוא. שהיה דומה לכתיבתו: בשלמא חתימת ידי מצית לזיופי שפיר. משום דבחזר אנא וכוונת כתיבתי: דרתית ידיה. מחמת שהיה זקן היו ידיו רותתות היכי מצית לכוונו: א"ל אנחי ידא אמצרא. במעבר הנהר היה נסר קטן קצר כמו גשר ומזה בשפת הנהר קבוע יתד ובעבר האחר יתד האחר וקשור חבל מזה לזה וסומכין שם ידיהן כשעוברין על גבי אותו נסר צר ומירתת מכח המים ועל אותו נסר הנחתי ידי והיתה מרתת כיד של זקן וזייפתי: זרנוקא. שקורין ציקיניא שדולין בבור דרתת ועליה הנחתי ידי: **מתני'** כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו. מפני שהאשה מתגרשת בעל כרחה: והשובר לאשה. אם באת אשה לב"ד ואמרה כתבו לי שובר מכתובתי שאתן לבעלי שגרשני כשיפרע לי כתובתי כותבין לה אע"פ שאין בעלה עמה: ובלבד שיהא. הסופר ובית דין מכירין האשה והאיש שלצורך עצמן הן מבקשין: והבעל